

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.1397907

Geliş Tarihi (Received): 05.12.2023 Kabul Tarihi (Accepted): 02.04.2024 Online Yayın Tarihi (Published): 30.06.2024

REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ: LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ

Kübra Karadağ^{1*}, Mehmet Ali Yücel², Adil Oğuzhan¹

¹Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, TRAKYA

²Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri (PhD), TRAKYA

³Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, TRAKYA

Öz: Ekonomilerde üretimin verimliliğinin artması, emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimci unsurlarından oluşan üretim faktörlerinin belirli koşullar ve oranlarda bir araya gelmesiyle birlikte sağlanmaktadır. Emek faktörünün niteliğini ifade eden beşeri sermaye kavramı ise üretime katılan işgücünü belirtirken, diğer üretim faktörlerinin verimini de etkilemektedir. Beşeri sermayenin etkinliği, beceri düzeyi, motivasyon, sağlık durumu ve refah gibi faktörlerden etkilenmektedir. Zamanın büyük bir kısmını çalışma ve diğer zorunlu faaliyetlere ayıran bireyler için boş zaman faaliyetleri, kişisel tatmin, zihinsel yenilenme ve bedensel dinlenme sağlayan önemli araçlar arasında yer almaktadır. Bireylerin bilinçli katılım gösterdiği, özgürlük ve mutluluk hislerini içselleştirdiği, çalışma hayatı ve temel ihtiyaçlar dışındaki keyifli ve dinlendirici etkinliklerin tümünü ifade etmek amacıyla tercih edilen rekreasyonel faaliyetleri, toplumsal değişim süreçlerine olumlu katkıda bulunmaktadır. Çalışma kapsamında, TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2021)' nda 66,176 kişiye uygulanan anket verileri kullanılarak, bireylerin ücret karşılığında rekreasyon faaliyetine katılmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve nitel tercih modelleriyle ele alınan değişkenler açısından nasıl değişkenlik gösterdiğinin açıklanması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak, cinsiyet, kişinin demografik özellikleri, eğitim seviyesi, gelir düzeyi, çalışma durumu, sağlık durumu ve otomobil sahipliği olarak belirlenen değişkenlerin, rekreasyonel faaliyetlere katılım üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu elde edilmektedir. Hayatın rutinleşmesinden kaçınarak, bireylerin çeşitli faaliyetlere katılımını teşvik etmek, zamanlarını etkili bir şekilde yönetmelerini sağlamak ve yaşamsal faaliyetlerden daha fazla tatmin elde etmelerine destek olmak, kişilerin verimliliği arttırmaktadır. Bu nedenle, rekreasyonel faaliyetlere katılımı etkileyen faktörleri incelenmesi ve bu konuda yapılacak iyileştirmelerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Lojistik Regresyon Modeli, Yaşam Koşulları

INVESTIGATION OF FACTORS AFFECTING PARTICIPATION IN RECREATIONAL ACTIVITIES: LOGISTIC REGRESSION ANALYSIS

Abstract: Increasing the efficiency of production in economies is ensured by the combination of production factors consisting of labor, capital, natural resources and entrepreneurial elements in certain conditions and proportions. The concept of human capital, which expresses the quality of the labor factor, refers to the labor force participating in production and also affects the efficiency of other production factors. For individuals who allocate a significant portion of their time to work and other obligatory activities, leisure pursuits serve as crucial means for personal satisfaction, mental rejuvenation, and physical relaxation. Recreational activities, chosen to encompass all enjoyable and relaxing endeavors beyond work and basic needs, in which individuals consciously engage, internalize feelings of freedom and happiness, contribute positively to societal processes of change. Within the scope of the study, it is aimed to determine the factors affecting individuals' participation in recreational activities for a fee and to reveal how they vary in terms of variables considered with qualitative preference models by using the survey data applied to 66,176 people in the TURKSTAT Income and Living Conditions Survey (2021). As a result, it is determined that variables such as gender, demographic characteristics, education level, income level, employment status, health condition, and car ownership have a significant impact on participation in recreational activities. Avoiding the routine of life and encouraging individuals to participate in various activities, facilitating effective time management, and supporting them in obtaining greater satisfaction from leisure activities than from routine tasks enhances productivity. Therefore, it is necessary to examine the factors influencing participation in recreational activities and not to overlook improvements that can be made in this regard.

Keywords: Recreation, Logistic Regression Model, Living Conditions

* Sorumlu Yazar: Kübra Karadağ, Arş.Gör., E-mail: kubrakaradag@trakya.edu.tr

GİRİŞ

Klasik iktisadi yaklaşımın temelinde, üretim faktörleri olarak adlandırılan emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimci unsurlar yer almaktadır. İlgili faktörler, belirli koşullar altında ve belirli oranlarda bir araya getirilmesi durumunda üretimin verimliliğinin artmasına olanak tanımaktadır. Ancak, üretim faktörlerinin niteliksel-niceliksel yapısı süreç içerisinde değişim gösterebilmekte ve üretim faktörlerinden farklı gösteren bir yapı sergileyebilmektedir. Beşeri sermaye unsuru, işgücünü temsil etmesi ve diğer üretim faktörlerinin verimliliğini etkileyen bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi pozitif özellikleri içermesi nedeniyle önem arz etmekte ve ilgili unsurların eşlenik bir yapı sergilemesi, ekonomik üretim süreçlerini etkileyen karmaşık bir dengeyi ortaya çıkarmaktadır (Eser ve Gökmen, 2009). Dijitalleşme sonucunda beşeri sermayenin daha verimli kullanılması, bireylere nitelik kazanmaya yönelik olarak yapılan faaliyetleri içermekte ve verimli istihdam yoluyla üretkenliği artırarak ekonomiye katkı sağlamaktadır. Toplumsal anlamda eğitim düzeyinin artması ve sağlıklı bireylerin bulunması durumunda beşeri sermayenin geliştirilmesi sağlanabilmektedir. Bireylerin ekonomik şartlarının ve sosyal-toplumsal ilişkilerinin verimli olması, beşeri sermayenin etkin bir şekilde değerlendirilebilmesi için önem arz etmektedir. Bu durumda, bireyler, sahip oldukları bilgi, beceri ve deneyimleri en üst düzeyde kullanabilmekte ve bu nedenle, beşeri sermayenin toplumsal ve ekonomik katkısının artmasına destek olabilmektedir. İş gücünün beceri düzeyi, motivasyonu, sağlığı ve refahı gibi faktörler, ekonomik verimlilik açısından önem arz etmektedir. Daha verimli istihdam için bireylerin yeteneklerini ve potansiyellerini ortaya çıkartarak, onları motive edecek ve sağlıklarını destekleyecek politikalar ve uygulamalar geliştirmek, ekonomik verimliliğin artmasına katkı sağlamaktadır. Diğer yandan ekonominin iyileşmesi, insanların rekreatif faaliyetlere katılımını arttırmakta, rekreatif sektörün büyümesine, turizm ve eğlence gibi sektörlerde istihdam olanaklarının artmasına, yerel ekonomik büyümeye ve turizm gelirlerinin artmasına katkı sağlamaktadır.

Bireylerin, sanayileşme/küreselleşme sonucunda meydana gelen hayatın sistematikleşmesinden kurtularak, katılması muhtemel olan faaliyetlere katılım gösterebilmesi, zamanlarını verimli kullanabilmesi ve yaşamsal faaliyetlerden tatminkâr olabilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, bireylerin bilinçli bir şekilde katılım gösterdiği, özgürlük ve mutluluk duygularını içeren hisleri serbestçe ifade etmelerine olanak tanıyan rekreasyon, iş hayatı ve temel ihtiyaçlar dışında yapılan keyifli ve dinlendirici etkinliklerin tümünü içermekte ve bireylerin kişisel tatminlerini artırmasının yanı sıra toplumsal değişim süreçlerine de olumlu bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Bireylerin genel olarak streslerini azaltmak ve sosyal bağlarını güçlendirmek amacıyla katılım gösterdikleri spor, açık hava etkinlikleri, seyahatler, hobiler, sanatsal faaliyetler, genel olarak bireylerin sağlıklarını desteklemekte ve ruh halini iyileştirmektedir. İlgili faaliyetler, bireylerin genel yaşam kalitesinin arttırmasına ek olarak, yeni beceriler kazanmasına, kendini geliştirmesine ve refahında artış sağlamasına da yardımcı olmaktadır. Bireylerin beceri-yetenek düzeylerini tespit etmeleri, kendilerini keşfetmeleri ve yaşamın daha çekici olduğunu düşünmeleri gibi kişisel faydaların yanı sıra, sağlam bir dünya görüşüne sahip olmaları, mutluluk ve başarıyı elde etmek için önemli bir etken olarak ortaya çıkan rekreasyon kavramı, bireysel kazanımların ötesinde, toplumsal-ekonomik açıdan kalkınmaya olumlu katkıları da bulunmaktadır. Özsoy ve Biçer (2023), bu konuda yaptıkları çalışmalarında, rekreasyonun ve boş zamanın farklı kavramları temsil etmesine karşın, birbirleri ile yakından ilgili iki kavram olduğunu, boş zaman yönetiminin, motivasyonu, iletişim becerilerini ve yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerinden uzak kalmak, fiziksel, duygusal veya zihinsel sorunlar yaşama olasılığını arttırmanın yanı sıra bireyin beşeri ilişkilerinde sorunlar yaşaması ve yaşam dengesinde tatmin eksikliği ile sonuçlanabilmektedir. Toplumsal açıdan rekreasyon

faaliyetlerine katılım dikkate alındığında, dezavantajlı kesimler (yaşlı, çocuk, engelli vb. gibi) dahil olmak üzere, toplumunun tüm kesimlerinin, bu faaliyetlere rahatlıkla ulaşabilmesi önem arz etmektedir (Gulam, 2016).

Çalışma kapsamında, TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021 yılı anket verileri kullanılarak bireylerin, yaşam koşullarına ait göstergelerinin rekreasyon faaliyetinde bulunması üzerindeki etkisinin nitel tercih modelleriyle belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, rekreasyon ve göstergeleri arasındaki ilişkiye değinilmekte, ikinci bölümünde uygulanması planlan ekonometrik yöntem hakkında teorik bilgi verilmekte ve son bölümünde bulgular belirlenerek, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde rekreasyonel aktiviteleri, katılım şekline (aktif ve pasif) göre, katılım alanına (açık ve kapalı) göre ve içeriklerine göre (sanatsal, spor, sosyal, eğitsel, gönüllülük ve sağlık amaçlı) farklı açılardan sınıflandırılmaktadır (Akyol ve Akkaşoğlu, 2020). Rekreasyonel aktivitelerin gelişimine katkı sağlayan bir dizi faktör (çalışma saatlerinin esnekleştirilmesi, bireylerin yaşamlarını daha sağlıklı hale getirme isteğinin bulunması, rekreasyonel aktivitelerin daha erişilebilir hale getirilmesi, turizm ve eğlence endüstrilerinde yaşanan gelişmelerin olumlu bir yapı sergilemesi, pazarlama/tanıtım uygulamalarının artırılması ve çeşitli rekreasyon ekipmanlarının çeşitli fiyat seviyelerinde seçme esnekliği sağlanması) bulunmaktadır. İlgili unsurlar, bireylerin rekreasyona daha fazla katılımını teşvik ederek, rekreasyon alanının daha da gelişmesine olanak tanımaktadır (Kruger, 2006). Bireyler düzenli olarak rekreasyon faaliyetlerine zaman ayırarak fiziksel ve zihinsel sağlıklarını koruyabilmekte, yaratıcılıklarını geliştirebilmekte, sosyal bağlantılarını güçlendirebilmekte ve stresten uzaklaşabilmektedir.

Rekreasyonel aktivitelerin birçoğu, cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmektedir. Bireyler, rekreasyonel aktiviteleri seçerken veya tercih ederken cinsiyetlerine göre karar verebilmektedir. Ek olarak kültürel normlar da rekreasyonel aktivitelerin seçiminde bireylerin kararını etkin olabilmektedir. Bazı kültürlerde, kadınların bazı aktivitelere katılması daha az kabul edilebilirken, diğer kültürlerde ise kadınlar erkeklere göre farklı aktivitelere daha fazla yer alabilmektedir. Culp (1998), cinsiyetin toplumsal yapının oluşmasında etkisinin olduğunu ve bireysel rekreasyonel uygulamalara erişimi kısıtladığını ifade etmektedir. Henderson ve ark. (1996), kadın ve erkeğin toplumsal işleyiş mekanizmasında farklı geri dönüşlerle karşılaşması nedeniyle rekreasyonel faaliyetlerinde de cinsiyete göre farklılık oluşmasının muhtemel olduğunu vurgulamaktadır. Moccia (2000), cinsiyet, rekreasyonel faaliyetlerini belirlenmesi konusunda bir etmen olduğunu belirtmektedir. Altergoot ve McCreedy (1993) tarafından yapılan bir çalışma, bireylerin rekreasyonel faaliyetlerine katılımlarına etkide bulunan unsurları; aile yapısı ve cinsiyet şeklinde ortaya koymaktadır. Warren (1990) ise, kadınların rekreasyonel faaliyetlere katılımını sınırlayan bir faktörün, kadınların genellikle ev ve ev işleriyle meşgul olmaları olduğunu belirtmektedir. Bu durum, kadınların toplumsal konumlarının ev işleriyle uğraşmak olarak şekillendiğini ve bu nedenle rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Warren (1990) ayrıca, bu durumun kadınlara erkeklere kıyasla daha az fırsat sunabileceğini vurgulamaktadır. Henderson ve ark. (1996), çocuksuz kadınların rekreasyonel faaliyetlere katılım sağlama konusunda özgür olduğunu ortaya belirmektedir. Bireysel sağlık, hastalığın bulunmamasının yanı sıra bireylerin bedensel, zihinsel ve sosyal anlamda tam iyilik hali olarak da ifade edilmektedir. Bireylerin, uzun ve sağlıklı yaşama isteklerinin bulunması nedeniyle, fiziksel ve mental açıdan

rahatlamalarına olanak sağlayan rekreasyonel aktivitelere yönelmektedir. Bireyin rekreasyonel aktivitelere bulunması ve sağlık durumu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, yaşamsal/toplumsal anlamda ortak alanlarının işlevsiz yapıları, çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum, yapısal sorunların (yetersiz altyapı, sağlık ve güvenlik eksiklikleri, sürdürülebilirlik sorunları ve yaşam kalitesinin düşük olması) yanı sıra çevresel, ekonomik ve sosyal sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle, planlama ve kalkınma politikalarının ilgili ülkelerde yaşam alanlarını daha işlevsel ve sürdürülebilir hale getirmeye odaklanılması gerekmektedir (Usal 1981). Clark ve Anderson (2011), rekreasyonel aktivitelerinin, özellikle açık havada yapıldığında, stresi azaltmasının muhtemel olduğunu ifade etmektedir. Rekreasyonel aktivitelerinin açık havada yapılması durumunda, Hlansy (2000), kişisel sakinleşme ve yalnızlık duygularının azalacağını ve Barton ve ark., (2016), özenlik saygısının artacağını belirtmektedir. Beightol ve ark., (2012); Overholt ve Ewert, (2015); Whittington, ve ark. (2016), rekreasyonel aktivitelerinin zihinsel faydalarının yanı sıra fiziksel faydalarının da olduğunu vurgulamaktadır. Çiçen ve ark. (2020), Edirne’de yer alan 58 konaklama işletmesindeki 157 kadın ile görüşülerek anket yönteminin uyguladığı ve konaklama işletmelerinde istihdam edilen kadınların cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmadıklarını ve cinsiyet ayrımcılığı algılarının demografik özelliklere göre farklılık düzeylerini ölçmeyi amaçladığı çalışmada, katılımcılara yönelik sosyo-kültürel ayrımcılığın yanı sıra kadın çalışanların cinsiyet ayrımcılığı algılarının medeni durum, gelir seviyesi ve işletme tecrübesine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini elde etmektedir. Özsoy ve Karakuş (2023), spor ve rekreasyon alanına sunulan gelişmiş imkanlarla bireysel motivasyonun yükseleceğine dikkat çekmektedir. Özetle, düzenli rekreasyonel aktivitelerinin çok sayıda hastalık riskini azaltmakta ve kemikleri, kasları ve eklemleri güçlendirmektedir (U.S. Department of Health and Human Services, 2008).

Rekreasyonel faaliyetlere katılımı etkileyen faktörler arasında bireylerin sosyo-ekonomik yapılarına bağlı değişkenlikler yer almaktadır. Bireysel gelir durumu ve rekreasyonel aktiviteler arasındaki ilişki, düşük gelirli bireylerin genellikle rekreasyonel aktiviteler için daha az fırsatı ve kaynağı olması nedeniyle daha az aktif olma eğiliminde olurken, yüksek gelirli bireylerin, rekreasyonel aktiviteler için daha fazla kaynakları olduğu için daha aktif olma eğiliminde olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Aydoğdu, (2018), gençlerin, rekreasyonel aktivitelere katılımını kısıtlayan en önemli unsurların arasında bireysel gelir olduğunu ifade etmektedir. Lapa ve Ardahan (2009), bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılım konusundaki en büyük engeller arasında maddi imkânsızlıkların bulunduğunu belirtmektedir.

Eğitim düzeyi, bireyin rekreasyonel aktivitelerle ilgili farkındalığını ve katılımı üzerinde etkili olmaktadır. Yüksek eğitilmiş bireyler genellikle, daha fazla fırsata sahip olduğundan, daha fazla kaynağa erişebilmektedir. Bu nedenle, eğitim düzeyi yüksek olan bireyler rekreasyonel aktivitelere daha fazla katılım sağlayabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin sosyal ağa sahiplik seviyelerinin yüksek olması nedeniyle rekreasyonel aktivitelerle ilgili bilgi ve fırsatların paylaşılma düzeyi de yüksek olmaktadır. Ek olarak, yüksek eğitilmiş bireyler, rekreasyonel aktivitelerin sağlık faydaları ve yaşam kalitesi üzerindeki etkileri konusunda bilinçli olduğundan, rekreasyonel aktivitelere daha sık katılım göstermektedir. Öte taraftan, eğitim seviyesi düşük olan bireylerin, rekreasyonel aktiviteler hakkında az bilgiye sahip olduklarından rekreasyonel aktivitelere katılmak için gerekli olan kaynaklara ve fırsatlara erişim sorunları yaşamakta ve ilgili aktivitelere katılım sağlayamamaktadır. Bu çerçevede, rekreasyonel aktivitelere katılım konusunda gerekli boş zamanı ve geliri bulunmasına rağmen bireylerin farklı yetersizliklerinden (eğitim, gelir düzeyi vb.gibi) dolayı ilgili aktiviteler katılım

gösterememesini ifade eden “rekreasyon kapasitesi” (Güven ve Taşdeviren, 2012), kavramını ön plana çıkarmaktadır. Yıldız ve ark., (2016), eğitim düzeyi ile rekreasyonel aktiviteler katılım konusunda pozitif yönlü bir ilişkinin varlığında söz etmektedir. Çerez ve ark., (2006), eğitim düzeyinin, rekreasyonel etkinliklerine katılım sağlanması konusunda herhangi bir etkisinin bulunmadığını ifade etmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bireysel davranış/tercih/tutum süreçlerinin belirlenebilmesi ve gerekli istatistiksel tahminlerin yapılabilmesi amacıyla yapılan çalışmalarda, ilgili süreçlerin genellikle olasılıksal yapılarla ve sınırlılıklar çerçevesinde açıklandığı görülmektedir. Bu kapsamda, ilgili tercihler farklı alternatifler içermesi nedeniyle ikili tercih modelleri olarak adlandırılmaktadır (Hausman ve Wise, 1978). Bireyler, işletmeler, haneler gibi karar birimlerinin tercihlerinde, bağımlı değişken olarak kullanılması muhtemel değişkenin iki veya daha fazla değer aldığı durumlar sıklıkla görülmektedir. Regresyon analizinde, değişkenler nicel (kantitatif-nümerik) olabilmesine ek olarak, nitel (kalitatif) de olabilmektedir. Karar birimlerinin (bireyler, işletmeler, haneler vb.) tercih edilmesinde, bağımlı değişken olarak kullanılması değişkenin iki veya daha fazla değer aldığı durumlar sıklıkla karşılaşılmaktadır. Örneğin, çalışan düzeyi, mal ve hizmetlerin üretim, tüketim satış vb. süreçlerinde değişkenler nümerik olarak belirlenebilirken; cinsiyet (kadın/erkek), çalışma durumu (çalışıyor/çalışmıyor), yerleşim bölgeleri (kentsel/kırsal) gibi değişkenler nümerik olmayan kategorik değerlere sahip olmaktadır. Tercihlerin farklı olasılıklarını içeren nitel değişkenler, bağımlı ve bağımsız değişkenler açısından önem taşımakta ve regresyon analizinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bağımlı değişkenin iki farklı değerler (başarılı-başarısız, olumlu-olumsuz, evet-hayır, satın alma-almama vb.) alması durumunda, ilgili modeller ikili tercih modeli olarak adlandırılmaktadır (Güriş ve Çağlayan, 2010).

Logit Modeller, doğrusal olasılık modelinde yer alan hata teriminin normal dağılım sergilememesi, değişen varyans yapısına sahip olması, bağımlı değişkene ilişkin gerçekleşme olasılığını gösteren değerlerin 0-1 arasında değer alamaması ($0 \leq E(Y_i|X_i) \leq 1$) ve tahmin edilen regresyon modelinin belirlilik katsayısının uyum iyiliğinin iyi bir ölçüsü olarak kullanılmaması sorunlarının çözülmesine olanak sağlamaktadır. $0 \leq E(Y_i|X_i) \leq 1$ şartını sağlamak amacıyla geliştirilen ve model oluşturma aşamasında diğer nitel tercih modellerinden ayrılan bir birikimli dağılım fonksiyonu seçme özelliğine sahip olan Logit modelinde, logaritması alınmış yani lojistik birikimli dağılım fonksiyonu kullanılmaktadır (Tarı, 2008: 256). Lojistik dağılım fonksiyonu, P_i , açıklayıcı değişken (X_i) hakkında bilgi veriyken i . bireyin belirli bir seçimi yapma olasılığını göstermek üzere; $P_i = F(Z_i) = F(\beta_0 + \beta_1 X_i) = \frac{1}{1+e^{-Z_i}} = \frac{1}{1+e^{-(\beta_0+\beta_1 X_i)}}$ şeklinde ifade edilmektedir. Z_i , $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değer alması durumunda P_i , 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Bu nedenle $0 \leq P_i \leq 1$ ve Z_i ile P_i arasındaki ilişkinin doğrusal olma şartları sağlanmamaktadır. Bu durumda, parametrelerin doğrusallık şartının sağlanamaması nedeniyle en küçük kareler ile doğrudan tahmin yapılamamaktadır. Bu nedenle dönüşüm yapılarak doğrusal ilişkinin sağlanması elde edilmeye çalışılmaktadır. Bu çerçevede, bir olayın gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına bölünmesiyle birlikte; $\frac{P_i}{1-P_i} = e^{Z_i}$ odds oranı hesaplanmaktadır. Odds oranı aracılığıyla lojistik fonksiyon, doğrusal regresyon analizinde kullanılabilir. Odds oranının doğal logaritması alınarak; $L_i = \ln(e^{Z_i}) = Z_i = \left(\frac{P_i}{1-P_i}\right)$ ifadesi elde edilmekte ve L_i doğrusal olmaktadır. Modelin doğrusallaştırılması, tahmin sürecini kolaylaştırırken, Logit modeli'nde hata terimleri binom

dağılıma sahip olduğu için değişen varyans sorunsalı ortaya çıkmaktadır. L_i, X_i değerlerine göre doğrusal olarak, P_i, X_i arasında doğrusal olmayan bir ilişki bulunmaktadır (Gujarati, 2001: 555). Belirli bir tercihin gerçekleşmesi durumunda parametre tahmin; $L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) \Rightarrow L_i = \ln\left(\frac{1}{1-1}\right) = \ln\left(\frac{1}{0}\right)$ şeklinde belirli bir tercihi gerçekleşmemesi durumunda parametre tahmini ise; $L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) \Rightarrow L_i = \ln\left(\frac{0}{1-0}\right) = \ln\left(\frac{0}{1}\right)$ şeklinde ifade edildiğini varsayarsak, matematiksel olarak anlamsız sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çerçevede, Logit modelleri'nde sıradan en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilmesinin mümkün olmamakta ve bu nedenle tahmin yöntemi olarak En Çok Olabilirlik Yönteminin kullanılması gerekmektedir (Gujarati ve Porter, 2012: 554- 555).

Araştırma Grubu

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021 yılı anket verileri yaklaşık %65'i (43237 kişi) kadın katılımcıdan, %35'i (22939 kişi) erkek katılımcıdan olmak üzere toplam 66,176 kişiye uygulanan anket verilerinden oluşmakta, çalışma kapsamında bu anket verileri ele alınarak, bireylerin ücret ödeyerek rekreasyon faaliyetine katılmasını etkileyen faktörlerin nitel tercih modelleriyle belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında kullanılan ve TÜİK tarafından gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, tabakalı, iki aşamalı, küme örnekleme yöntemini uygulanarak elde edilen anket verisinden oluşmaktadır (TÜİK, 2021).

Verilerin Analizi

Yaşam koşullarına ait göstergelerin bireylerin ücret ödeyerek rekreasyonel faaliyette bulunması üzerindeki etkisinin nitel tercih modelleriyle belirlenmesi gerçekleştirilen çalışmadaki veriler STATA 15 programı aracılığıyla analiz edilmektedir. Çalışmanın analizi iki aşamadan oluşmakta olup, ilk adımında değişkenlere ait açıklamalar verildikten sonra tanımlayıcı istatistikler değerlendirilmektedir. Yapılan bu ön analiz sonuçları detaylı bir şekilde incelenmekte ve ilgili sonuçları araştırma problemlerinin anlaşılması ve çözülmesi adına önemli katkılar sağlamaktadır. Sonrasında, lojistik regresyon analizi uygulanması için, bağımlı değişkenin kategorileri analiz için özel olarak 0 ve 1 şeklinde kodlanarak, analizin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaya yönelik bir metodoloji kullanımı sağlanmaktadır.

BULGULAR

Rekreasyon faaliyetlerine ücret ödeyerek katılımı ifade eden bağımlı değişken ve ele alınan diğer değişkenlere ait tanımlamalar aşağıda verilmektedir.

Tablo 1. Uygulamada kullanılan değişkenlere ait bilgiler

Değişkenler	Açıklama
Boş zaman	Spor, sinema, konser gibi boş zaman faaliyetlerine (ücret ödeyerek) düzenli olarak katılma. Evetse 1, değilse 0.
Cinsiyet	Erkek ise 1, kadın ise 0
Sağlık	Ferdin genel sağlık durumu Çok iyi 5, İyi 4, Orta 3, Kötü 2, Çok Kötü 1.
Gerekli harcama	Hanenin toplam geliri ile gerekli harcamaları yapabilme durumu Çok kolay 6, Kolay 5, Biraz Kolay 4, Biraz zor 3, Zor 2, Çok zor 1.
Yaş	Ferdin yaşı.
Medeni durum	Evlü ise 1, Değilse 0.
İş Faaliyet	Çalışıyor ise 1, Değilse 0.
Otomobil	Ferdin otomobile sahipliği Evet ise 1, değilse 0.
Eğitim	Eğitim durumu Eğit_hiç : okul bitirmeyen ise 1, değer 0. Eğit_ilk : ilkokul mezunu ise 1, diğer 0. Eğit_orta: ortaokul mezunu ise 1, diğer 0. Eğit_lise: lise mezunu ise 1, diğer 0. Eğit_ün: üniversite mezunu 1, diğer 0. Eğit_yl_dr: Yüksek lisans ya da doktora mezunu ise 1, diğer 0.

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021 yılı anket verileri kullanılarak bireylerin, yaşam koşullarına ait göstergelerinin rekreasyon faaliyetinde bulunması üzerindeki etkisinin nitel tercih modelleriyle belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin tanımlayıcı istatistikler, Tablo 2' de yer almaktadır.

Tablo 2. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Boş zaman	66176	0	1	0,1348	0,34150
Yaş	66176	15	100	42,241	17,7918
Sağlık	66176	1	5	3,659	0,7885
Otomobil_	66176	0	1	0,4515	0,49765
Eğitim_Hiç	66176	0	1	0,1506	0,35769
Eğitim_ilk	66176	0	1	0,3345	0,47183
Eğitim_orta	66176	0	1	0,1459	0,35299
Eğitim_Lise	66176	0	1	0,2016	0,40122
Eitim_Ün	66176	0	1	0,1552	0,36206
Eğitim_YL_Dok	66176	0	1	0,0122	0,10962
Medeni_durum	66176	0	1	0,6543	0,47561
İş Faaliyet	66176	0	1	0,4168	0,49302
Cinsiyet_	66176	0	1	0,4865	0,49982
gerekliharcoma	66176	1	6	3,132	1,0698

Değişkenler incelendiğinde, rekreasyon faaliyetlerine ücret ödeyerek katılımı etkileyen faktörler incelendiğinde, otomobil sahipliği, eğitim, medeni durum, çalışma durumu ve cinsiyet 0 ve 1 değerlerini alan kategorik değişkenlerden oluşurken, sağlık durumu 0 ile 5, gerekli harcamaları yapabilme durumu 0 ile 6 ve yaş ise 15 ile 100 arasında değerler alan sayısal verilerden oluşmaktadır. Tablo 3'te rekreasyon faaliyetlerine ücret ödeyerek katılımı etkileyen faktörlere ilişkin tahmin edilen logit model sonuçları verilmektedir.

Tablo 3. Logit model sonuçları

Bağımlı Değişken: bos_zaman			
Değişkenler	Fark Oranları	Marjinal Etkiler	Prob
Sabit katsayı	0,004 (0,000)	-	0,000*
Yaş	0,975 (0,001)	-0,002	0,012**
Sağlık	1,498 (0,033)	0,039	0,031**
Otomobil_	1,505 (0,039)	0,040	0,000*
Eğitim_ilk	1,913 (0,016)	0,063	0,000*
Eğitim_orta	3,136 (0,274)	0,111	0,000*
Eğitim_Lise	5,094 (0,427)	0,158	0,000*
Eğitim_Ün	8,244 (0,694)	0,206	0,0242**
Eğitim_YL_Dok	12,172 (1,351)	0,244	0,003*
Medeni_durum	0,682 (0,021)	-0,038	0,000*
İs_Faaliyet	1,112 (0,031)	0,010	0,000*
Cinsiyet_	1,103 (0,030)	0,010	0,000*
gerekliharcoma	1,532 (0,019)	0,042	0,000*
LR Test İstatistik	10018,91		
LR Testi Olasılık Değeri:	0,000		

Not: Parantez içindeki sayılar standart hataları temsil etmektedir.

*,**,*** sırasıyla %1, %5, %10 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 3' te verilen sonuçlar incelendiğinde, öncelikle LR test istatistiğinin 10018,91 değerini aldığı görülmektedir. LR olabilirlik testi tahmin edilen modelin parametrelerinin en az birinin sıfırdan farklı olduğunu, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Ele alınan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tahmin edilen logit modelin katsayıları doğrudan yorumlanamamaktadır. Model sonuçlarını yorumlanmasında, fark oranları ve marjinal etkilerden faydalanılmaktadır. Model sonuçlarındaki fark oranları, diğer seçeneğe göre gerçekleşme oranını ifade etmektedir. Fark oranlarına bakıldığında, medeni durum değişkeni için evli olanların diğerlerine göre 0,682 kat daha az rekreasyon faaliyetlerine katılım gösterdiği görülmektedir. Cinsiyete göre bakıldığında, erkeklerin kadınlara göre 1,103 kat diğer değişkenlerden, çalışanların çalışmayanlara göre 1,112 kat, otomobil sahibi olanların olmayanlara göre 1,505 kat daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katılım gösterdiği görülmektedir. Eğitim faktörü dikkate alındığında ilk okul mezunu olmanın 1,913 kat, ortaokul mezunu olmanın 3,136 kat, lise mezunu olmanın 5,094 kat, üniversite mezunu olmanın 8,244 kat ve lisans üstü mezun olmanın 12,172 kat diğerlerine göre rekreasyon faaliyetlerine katılımı arttırdığı sonuçlarına ulaşılmaktadır. Yaş arttıkça, rekreasyon faaliyetlerine katılım 0,975 kat azalmaktadır. Sağlık durumunda iyileşme durumunu 1,498 kat, gerekli harcamaları yapabilme imkanını 1,532 kat artırmaktadır.

Marjinal etkiler incelendiğinde, rekreasyon faaliyetlerine katılım medeni durum değişkeni için rekreasyon faaliyetlerine katılım olasılığının evli olanların diğerlerine kıyasla olasılığın 0,038 daha az olduğu görülmektedir. Rekreasyon faaliyetlerine katılım olasılıklarında erkeklerin

kadınlara göre 0,010, çalışanların çalışmayanlara göre 0,010 otomobil sahibi olanların olmayanlara göre 0,040 daha fazla olduğu da görülmektedir. Eğitim faktörü dikkate alındığında rekreasyon faaliyetlerine katılım olasılığında, ilk okul mezunu olmanın 0,063, ortaokul mezunu olmanın 0,111, lise mezunu olmanın 0,159, üniversite mezunu olmanın 0,205 ve lisans üstü mezun olmanın 0,244 daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmaktadır. Yaş arttıkça, rekreasyon faaliyetlerine katılım olasılığı 0,002 daha az iken, sağlık durumunda iyileşme 0,040 daha fazla, gerekli harcamaları yapabilme durumu 0,042 daha fazla olmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Klasik iktisadi yaklaşımda üretim faktörlerinden biri olan, beşeri sermaye unsuru; üretime katılan işgücünü ifade etmekte, diğer üretim faktörlerinin de verimini etkileyen bilgi, beceri, tecrübe gibi değerlerden meydana gelmektedir. Beşeri sermaye, sanayileşme ve yeni teknolojilerin bulunması ile birlikte gelişim göstererek, ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

Rekreasyon faaliyetleri olarak adlandırılan, spor, açık hava etkinlikleri, seyahatler, hobiler, sanatsal faaliyetler, genel olarak bireylerin sağlıklarını desteklemekte, ruh halini iyileştirmekte ve sosyal bağlarını güçlendirmektedir. Rekreasyon faaliyetlerinden uzak kalmak, fiziksel, duygusal veya zihinsel sorunlar yaşama olasılığını arttırmanın yanı sıra bireyin beşeri ilişkilerinde sorunlar yaşaması ve yaşam dengesinde tatmin eksikliği ile sonuçlanabilmektedir. Rekreasyon faaliyetlerine katılım yaş, cinsiyet, gelir, sağlık durumu ve çalışma durumu gibi birçok faktörden etkilenmektedir.

Çalışma sonuçlarında ilk olarak, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörlerin cinsiyet perspektifinden nasıl değişiklik gösterdiğini öne sürmektedir. Özellikle erkek egemen toplumlarda, kadınların rekreasyonel faaliyetlere katılımı, genel yaşamda olduğu gibi çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Kadınlara yüklenen ev işleri, alışveriş ve çocuk bakımı gibi ailevi sorumluluklar nedeniyle, fiziksel aktivitelere katılımları erkeklere göre daha düşük olabilmektedir. Bu durum, Henderson ve ark. (1996) ve Moccia (2000), tarafından belirtilen kadın ve erkek boş zaman faaliyetlerinin farklılığı bulgularıyla uyum göstermektedir. Çalışmanın devamında, demografik özelliklere göre değişimin üzerinde durulmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörlere yönelik algıların medeni durum, yaş ve gelir düzeyi gibi demografik özelliklere göre değişiklik gösterdiğine yönelik sonuçlarımız, Akyol ve Akkaşoğlu (2020), Çolakoğlu vd. (2020)' nın çalışmalarındaki bulgularından farklılık göstermektedir. Bu farklılık, söz konusu çalışmaların sadece üniversite öğrencileriyle sınırlı olması ve incelenen kişilerin benzer yaş, medeni durum ve gelir düzeyi seviyelerine sahip olması ile açıklanabilmektedir. Eğitim açısından sonuçlar değerlendirildiğinde, kişilerin eğitim düzeyi, yetiştirilme tarzı, elde ettikleri gelir ve meslek seçebilme avantajı ile yakından ilişkili olup, eğitim seviyesi ne kadar yüksek olursa, boş zaman etkinliklerine katılım derecesi de o kadar yüksek olmaktadır. Eğitim düzeyine bağlı olarak rekreasyonel faaliyetlere katılım beklentilerinin değiştiğine yönelik sonuçlarımız Searle ve Jackson (1985), Aşıkkutlu (2008) ve Gümüş (2017)' ün çalışmalarındaki benzer bulgularla desteklenmektedir. Zamanın mevcudiyeti, rekreasyonel faaliyetlere katılımın bir diğer belirleyicisidir. Emekli ve işsiz bireylerin, genellikle daha fazla boş zamanları olduğu düşünüldüğünden, rekreasyonel faaliyetlere daha fazla katılım göstermeleri beklenmektedir. Çalışmanın bağımlı değişkeni rekreasyon faaliyetlerine ücret ödeyerek katılım şeklinde belirlenmekte olup, çalışma durumu değişkeni ile yüksek bir ilişkiye sahiptir. Bu sebeple, daha yüksek gelir sağlayan ve esnek çalışma saatlerine sahip bireylerin, birçok rekreasyonel etkinliğe daha yüksek katılım sağlayabileceği beklentisi, çalışmamızın bulguları ile uyumlu sonuçlar vermektedir.

Araştırmanın sağlık perspektifinden ele alınması, rekreasyon faaliyetlerinin bireylerin sağlığını nasıl etkilediğini inceleyerek sağlık ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Sağlık, rekreasyon faaliyetlerine katılım açısından önemli bir faktördür. Sağlıklı kalmak isteyen bireyler, rekreasyon faaliyetlerine yönelmekte ve bu etkinlikler aracılığıyla sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu nedenle, rekreasyonel faaliyetlere katılımın artması genellikle sağlık durumundaki iyileşmeyle ilişkili olmakta, kişilerin sağlık durumlarındaki iyileşme, rekreasyonel faaliyetlere katılımını arttırmakta ve sonuçlarımız Torkildsen (2005) ve Sevil (2012)'in görüşleri ile benzerlik göstermektedir. Son olarak, otomobil sahipliğinin rekreasyonel faaliyetlere katılım üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, otomobil sahibi olmayan bireylerin toplu taşıma ile ilgili zaman kısıtlamaları ve yoğun trafik stresi nedeniyle rekreasyonel faaliyetlere katılmada daha fazla zorluk yaşadıkları görüşüyle uyumlu olan sonuçlarımız, Karakan ve ark. (2021) çalışmalarında ele alınan "ulaşım olanaklarının yeterliliği" kriteri ile de örtüşmektedir.

Genel olarak çalışmanın ana amacı, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörleri belirlemek ve bu faktörlerin cinsiyet, demografik özellikler, eğitim düzeyi, gelir, çalışma durumu, sağlık ve otomobil sahipliği gibi ele alınan değişkenler açısından nasıl değişiklik gösterdiğini açıklamaktır. Hayatın sistematikleşmesinden kurtularak, bireylerin mümkün olan faaliyetlere katılım göstermesini teşvik etmek, zamanlarını verimli kullanabilmesi ve yaşamsal faaliyetlerden tatminkâr olabilmesi desteklemek, verimliliği arttıracığından, rekreasyon faaliyetlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi ve bu konuda yapılacak iyileştirmeler önem arz etmektedir.

Sonraki çalışmalarda farklı yıllara ait verilerle çalışmanın tekrar gerçekleştirilmesi, rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen faktörlerin zaman içinde değişiminin raporlanması konusunda açıklayıcı olması muhtemeldir.

KAYNAKLAR

Akyol, C., & Akkaşoğlu, S. (2020). Gençlerin Boş Zamanlarında Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Engelleri Üzerine Bir. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 2072-2089.

Alteggott, K., & McCreedy, C. C. (1993). Gender and family status across the life course: constraints on five types of leisure. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 16(1), 151-179.

Aşıkutlu, H. S. (2008). *Rekreasyonel Motivasyon ve Kısıtlayıcılar; Ankara Göksu Parkı ve Harikalar Diyarı Parkı Örneği*. Yüksek Lisans, Düzce Üniversitesi, Düzce.

Aydoğdu, A., Dağıstan, M., T., & Karaçor, B. (2018). Üniversite öğrencilerini sportif rekreasyonel faaliyetlerden alıkoyan etmenler üzerine bir örnek olay incelemesi. *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4(11), 410-422.

Barton, J., Bragg, R., Pretty, J., Roberts, J., & Wood, C. (2016). The wilderness expedition: An effective life course intervention to improve young people's well-being and connectedness to nature. *Journal of Experiential Education*, 39(1), 59-72.

Beightol, J., Jeverson, J., Carter, S., Gray, S., & Gass, M. (2012). Adventure education and resilience enhancement. *Journal of Experiential Education*, 35(2), 307-325.

Clark, B. S., & Anderson, D. M. (2011). I would be had I had not taken this class: the role of leisure education in college students' development. *Recreational Sports Journals*, 35(1), 45-55.

Culp, R. H. (1998). Adolescent girls and outdoor recreation: A case study examining constraints and effective programming. *Journal of Leisure Research*, 30(3), 356-379.

- Çerez, H., Yılmaz, Ş., & Dinçer, Ö. (2006). Antalya merkez emniyet teşkilatında görev yapan emniyet mensuplarının rekreasyon etkinliklerine katılımlarının incelenmesi. *Uluslararası spor bilimleri kongresi*, 1-3.
- Çiçen, C., Boyacıoğlu, E. Z., & Oğuzhan, A. (2020). Turizmde kadın işgücünün cinsiyet ayrımcılığı algısı: Edirne ilinde bir araştırma. *Tourism and Recreation*, 2(1), 54-63.
- Çolakoğlu, Ü, Atay, H., & Yurcu, G. (2020). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri ile rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ilişkisi, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 4386-4407.
- Eser, K., & Gökmen, Ç. E. (2009). Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: Dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-56.
- Gujarati, D. N. (2001), Temel Ekonometri, Çev. Ümit Şenesen, Gülay Günlük Şenesen, Literatür Yayınları, 540 – 578, İstanbul.
- Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2012). *Temel Ekonometri*, Çev. Ümit Şenesen, Gülay Günlük Şenesen, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Gulam, A. (2016). Recreation–need and importance in modern society. *International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*, 1(2), 157-160.
- Gümüş, H., Alay, Ö. S., & Karakılıç, M. (2017). Fiziksel aktivite için park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekân seçimini ve fiziksel aktiviteye katılımını etkileyen faktörler. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 31-38.
- Güriş, S., & Çağlayan, E. (2010). *Ekonometri: Temel Kavramlar*, Der Yayınları, İstanbul.
- Güven, A. G., & Taşdeviren, G. (2012). Çalışma Saatleri ve Kapasite Yoksunluğu Perspektifinden Rekreasyon. I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi: 392 - 408, 12 – 15 Nisan 2012, Kemer, Antalya.
- Hausman, J. A., & Wise, D. A. (1978). A conditional probit model for qualitative choice: Discrete decisions recognizing interdependence and heterogeneous preferences. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 403-426.
- Henderson, K. A., Bialeschki, M. D., Shaw, S. M., & Freysinger, V. J. (1996). Both gains and gaps: Feminist perspectives on women's leisure. *Both gains and gaps: feminist perspectives on women's leisure*.
- Hlansy, G. (2000). The effects of a short-term outdoor experiential program on a student's selfconcept and their perception of the program. *Unpublished master's thesis*. University of Wisconsin-Stout, Menomonie, WI.
- Karakan H.İ., Ertaş Ç, Çolak O., & Yurtman S. (2021). Yerel halkın rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen faktörlere yönelik bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 557-569.
- Kruger, L. E. (2006). Recreation as a path for place making and community building. *Leisure/Loisir*, 30(2), 383-392.
- Lapa, T. Y., & Ardahan, F. (2009). Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Nedenleri ve Değerlendirme Biçimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 132-144.
- Moccia, F. D. (2000). Planning time: an emergent European practice. *European Planning Studies*, 8(3), 367-375.
- Overholt, J. R., & Ewert, A. (2015). Gender matters: Exploring the process of developing resilience through outdoor adventure. *Journal of Experiential Education*, 38(1), 41-55.
- Özsoy D., & Biçer T. (Ed.). (2023). The Effect of Leisure Management on Motivation in Sports Volunteers, Efe Akademi, İstanbul
- Özsoy D., & Karakuş O., (2023), *Spor Endüstrisinde Yapay Zeka*, Efe Akademi, İstanbul.

Searle M, & Jackson E (1985): Socio-economic variation in perceived barriers to recreation participation among would-be participants. *Leisure Sciences*. 7, 227-249.

Tarı, R. (2008). *Ekonometri*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İzmit.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*, London and Newyork: Taylor Birnd Francis Group.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Mikro Veri Seti (Kesit), 2021, Ankara: TÜİK Yayınları

US Department of Health and Human Services. (2008). US Department of Health and Human Services 2008 physical activity guidelines for Americans. *Hyattsville, MD: Author, Washington, DC, 2008*, 1-40.

Usal, A. (1981). Çağdaş bunalım/turizm. *Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1-2), 13-19.

Warren, K. (1990). Women's outdoor adventures. In Miles, J. C., & Priest, S. (Eds.), *Adventure education* (pp.411-417). State College, PA: Venture.

Whittington, A., Aspelmeier, J. E., & Budbill, N. W. (2016). Promoting resiliency in adolescent girls through adventure programming. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(1), 2-15.

Yıldız, S.B., Kılıç, S. N., 6 Gürbüz, A. K. (2016). Balıkesir Kent Halkının Yaşadıkları Kentteki Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımları ve Yerel Rekreasyon İmkanlarının Yeterlilik Düzeylerinin Belirlenmesi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3(1), 10-23.